

351 454 namn och en kvinna

Berättelse

Ett rum, en kvinna och ett torn av papper

Det var år 1914. I ett rum stod en smal kvinna i mörk klänning och tittade uppåt. Bredvid henne reste sig en stapel av tjocka pärmar, band staplade på band, så högt att toppen befann sig långt över hennes huvud. Hon fick lägga huvudet bakåt för att se hela högen. Kvinnan var Elin Wägner, vid det här laget en känd journalist och författare, och pärmarna såg vid första anblicken ganska vardagliga ut. Men de innehöll något som skulle bli en del av Sveriges historia.

I de 30 banden, ett för varje del av landet, fanns 351 454 namnunderskrifter. Varje enskild underskrift kom från en kvinna som krävde rätten att få rösta. Lade man ihop alla dessa namn motsvarade de ungefär en av fem vuxna kvinnor i hela Sverige. Det var en gigantisk mängd människor som med sin namnteckning sa samma sak: vi vill vara med och bestämma.

Varför kampen behövdes

För att förstå varför stapeln var så viktig måste man veta hur det såg ut då. I början av 1900-talet fick kvinnor i Sverige inte rösta i riksdagsval. De betalade skatt, de arbetade i hem, på fält och i fabriker, men när det gällde att välja vilka som skulle styra landet hade de ingen röst alls. Den rätten tillhörde männen. För Elin Wägner och många med henne var detta en orättvisa som inte gick att försvara. Hur kunde halva folket ställas utanför besluten om allas framtid?

Elin var aktiv i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, oftast förkortad LKPR. Föreningen samlade kvinnor från olika delar av samhället kring ett gemensamt mål, och den arbetade både genom att skriva, hålla möten och påverka politiker.

Idén bakom namninsamlingen

Föreningens idé var enkel men kraftfull. Politiker kunde avfärda enskilda röster som gnäll, men de kunde inte lika lätt blunda för siffror. Om LKPR kunde visa svart på vitt att enorma mängder kvinnor önskade rösträtt, skulle frågan bli omöjlig att skjuta undan. Därför inledde föreningen under 1913 och 1914 en av de största namninsamlingarna i landets historia.

Det var ett tålmodigt, ibland slitsamt arbete. Kvinnor gick från dörr till dörr, i städernas trappuppgångar och längs landsbygdens vägar. De förklarade, övertalade och bad andra kvinnor att skriva under. En del öppnade dörren med entusiasm, andra var tveksamma eller rädda för vad grannar och män skulle säga. Trots det växte listorna, sida efter sida, tills de fyllde de 30 banden.

Ögonblicket framför kameran

År 1914 lämnades underskrifterna in till riksdagen. För att fånga och sprida budskapet ställdes pärmarna upp i en hög, och Elin Wägner placerade sig intill dem medan en fotograf tog en bild. Resultatet blev en av de mest kända bilderna i svensk demokratihistoria: den ensamma kvinnan bredvid den väldiga muren av papper. Kontrasten är hela poängen. En enda person ser liten ut

bredvid stapeln, men varje pärm är fylld av namn, och tillsammans bildar de ett tydligt och högljutt krav. Bilden säger på en sekund det som annars hade krävt tusentals ord: detta är inte en kvinnas önskan, det är hundratusentals kvinnors gemensamma röst.

Vad det ledde till

Förändringen kom inte med en gång. Riksdagen sa inte ja samma dag som banden bars in. Men trycket var lagt, och argumenten gick inte längre att vifta bort. Några år senare, 1919, beslutade riksdagen äntligen att kvinnor skulle få rösta, och första gången de kunde använda sin röst i ett riksdagsval var 1921. Då hade Elin Wägner och otaliga andra kvinnor redan lagt ner år av arbete för att göra det möjligt.

Fotot från 1914 lever vidare just därför att det säger något viktigt om hur demokratiska rättigheter uppstår. Rösträtten kom inte som en gåva uppifrån. Den krävdes fram, namn för namn, av människor som vägrade acceptera ett nej. När vi i dag ser bilden av Elin Wägner bredvid tornet av underskrifter får vi en påminnelse om priset för något vi lätt tar för givet: rätten att vara med och bestämma.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
en stapel	många saker lagda ovanpå varandra
en pärm	en bok där man samlar papper
ett band	här: en tjock bok med papper
vid första anblicken	när man ser något allra först
en namnunderskrift	när man skriver sitt namn för att visa att man vill något
en namnteckning	själva namnet man skriver för hand
att motsvara	att vara lika mycket som
en orättvisa	när någon behandlas på ett sätt som inte är rätt
riksdagen	de som bestämmer lagar i Sverige
att avfärda	att inte ta något på allvar, att vifta bort
en kontrast	en tydlig skillnad mellan två saker
ett tryck	här: en stark påverkan som gör att något måste ändras
en gåva	något man får utan att betala för det

Läsförståelsefrågor

1. Vad innehöll de 30 banden bredvid Elin Wägner?
 1. gamla romaner hon hade skrivit
 2. namnunderskrifter från kvinnor som krävde rösträtt
 3. brev från riksdagen
2. Ungefär hur stor andel av Sveriges vuxna kvinnor hade skrivit under?
 1. ungefär en av fem
 2. ungefär hälften
 3. nästan alla
3. Hur såg kvinnors rätt att rösta ut i början av 1900-talet, enligt texten?
 1. kvinnor fick rösta men inte männen
 2. både kvinnor och män fick rösta
 3. kvinnor fick inte rösta i riksdagsval
4. Vad var huvudtanken bakom namninsamlingen?
 1. att samla in pengar till föreningen
 2. att med siffror visa hur många kvinnor som ville rösta
 3. att hitta nya medlemmar till en tidning
5. Hur gick själva insamlingen till?
 1. man röstade på möten i riksdagen
 2. kvinnor gick från dörr till dörr och bad andra skriva under
 3. man skickade ut listor med posten till alla hushåll
6. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Namnen samlades in under åren 1913 och 1914.
 2. Riksdagen beslutade om kvinnlig rösträtt redan samma dag som banden lämnades in.
 3. Svenska kvinnor kunde rösta i ett riksdagsval för första gången 1921.
 4. Elin Wägner reste själv runt i hela landet och samlade alla namnen.
7. Förklara med egna ord varför Elin Wägner ansåg att det var en orättvisa att kvinnor inte fick rösta.
8. Texten säger att politiker "inte lika lätt kunde blunda för siffror". Vad menas med det?
9. Varför beskriver texten kontrasten på fotot – den lilla kvinnan bredvid den höga muren av papper – som "hela poängen"?
10. Texten avslutar med att rösträtten "krävdes fram, namn för namn". Vad vill texten att vi ska tänka på med den meningen?

11. Av allt du läst om den här insamlingen: vad gör störst intryck på dig, och varför?

Diskussionsfrågor

- Rösträtt ses ofta som självklar i dag. Varför kan det vara värdefullt att känna till hur kampen för den såg ut?
- Att samla in över 350 000 namn krävde att många människor arbetade tillsammans under lång tid. Vad tror du behövs för att en grupp ska orka driva en stor förändring?
- Vissa kvinnor vågade inte skriva under av rädsla för vad omgivningen skulle säga. Känner du igen den sortens tvekan från situationer i dag? Berätta.
- Finns det orättvisor i dagens samhälle, här eller i ditt hemland, som du tycker att man borde samla sig och kämpa mot? Vilka?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en samhällsfråga som du tycker är viktig. Förklara varför den betyder något för dig och vad du själv skulle kunna göra för att påverka den.